

Overweging 16 oktober 2016

De schepping wil zich elke dag aan ons openbaren in al haar schoonheid en grootsheid. Het is aan ons om daar óóg voor te hebben en tijd voor te maken. Als wij aandacht en oog hebben voor de schoonheid en de grootsheid van de schepping, dan stellen wij ons open om de schepping te bewonderen en te koesteren.

Zo zag ik een maand geleden tijdens een vakantie aan zee het tafereel van een grote groep meeuwen. De meeuwen lieten van dichtbij zien hoe zij schelpdieren aten. De kust lag vol met grote natuurlijke keien en daarop lieten de meeuwen steeds weer een opgedoken schelp vallen, zodat de schelp openbrak. Meestal lukte dat direct de eerste keer. Wát heel bijzonder was, was om te zien hoe de meeuwen gebruik maakten van de wind. Met de schelp in hun snavel vlogen ze tegen de wind in zodat zij in de lucht stil bleven hangen. Dan lieten zij hun schelp recht naar beneden vallen. De beloning lag dan keurig geopend klaar, recht onder de meeuw. Wat een prachtig samenspel van de elementen van de schepping is dit! Water, wind en aarde werken hier samen om de zeemeeuwen te eten te geven. Het vernuft en de overvloedigheid van de schepping lieten zich goed zien. Tegelijkertijd was dit mooie tafereel een toonbeeld van hoe afhankelijk de zeemeeuwen zijn van al die elementen. De meeuwen zijn voor hun voeding helemaal afhankelijk van wat de Schepper hun doet toekomen.

Hoe anders zijn mensen dan meeuwen als het op voedsel aankomt. Als mensen zich, net als de zeemeeuwen, voor hun voedsel net zo afhankelijk opstellen van wat de schepping voortbrengt, is dat tegenwoordig een grote uitzondering. De mensheid heeft door de eeuwen heen steeds meer het heft in eigen handen genomen. Hoeveel akkers zijn er wel niet aangelegd, hoeveel land is er door de mens gewonnen op de zee en hoeveel ontelbare bossen zijn er wel niet platgebrand om meer aan het stuur te zitten van de eigen voedselvoorziening? Waar mensen in hun hoogmoed neigen te veronderstellen dat zij minder afhankelijk worden van de grillen van de natuur, niets is minder waar. Zo nemen de periodes van extreme droogtes en extreme regenval in rap tempo toe. De kracht van onze moeder aarde om alle mensen, dieren en planten te voeden wordt bedreigd.

U heeft vast wel gehoord van Laudato Si, de encycliek van paus Franciscus die vorig jaar is verschenen. Het is een oproep van de paus aan alle mensen van goede wil om tot inkeer te komen en een radicale ommekeer te maken. Als u hier in deze kerk was, enkele weken geleden tijdens parochiedag, heeft u daar vast wel het nodige van meegekregen. Niet alleen tijdens de woord- en communieviering is toen aandacht besteed aan Laudato Si, maar ook tijdens de diverse workshops na afloop van de viering en ook in de tuin, waar kinderen en volwassenen hebben gewerkt aan een prachtig bijenhotel. Het resultaat kunt u nog steeds bewonderen. Allemaal prachtige voorbeelden van hoe mensen zich dienend kunnen opstellen naar de schepping. Wij zijn er om de schepping te dienen, niet andersom. De mens staat niet centraal in de schepping, iets wat we vaak neigen te vergeten. Gelukkig kan het ook anders en zien we dat om ons heen.

Juist vandaag, als we hier vieren in het teken van scheppingszondag en wereldvoedseldag, willen we stilstaan bij de oproep van paus Franciscus in Laudato Si. Wij doen dat met de prachtige psalm 104, net als in de andere Bennekomse kerken vandaag. Als we déze psalm goed weten te verstaan dan bevat die goddelijke inspiratie.

Want hoe kunnen wij goed zorg dragen voor de schepping? Zorg voor onze aarde en voor al het leven op aarde: de planten, de dieren, de mensen? De psalm is mooi, maar is ook lang en niet eenvoudig.

Wellicht zit de kern van psalm 104 ergens in het midden; daar waar de schepping wordt beschreven in al haar verscheidenheid van de schepselen in de zee. Zo horen we dat de zeeën, en de oceanen, in al hun dieptes vol zijn van de “vreemdste snuiten, rare uitsteeksels, zilverwier, anemonen en zelfs draken (!) om mee te spelen”. Hoe kunnen we dat laatste verstaan: draken in de zee om mee te spelen? Is dit een oproep aan ons om het leven in de zee te accepteren en te respecteren? ook al kennen we dit leven maar nauwelijks, en ook al ziet het er raar en eng uit! Wat zou het goed zijn als we het leven in de zee accepteren als integraal onderdeel van de schepping en er zorg voor dragen dat dit leven zo blijft bestaan. Laten we de zee niet leeg vissen en ook de methodes om te vissen aanpassen om het vele bekende en onbekende leven in de diepe zee te behoeden. Dit ecosysteem is miljoenen en miljarden jaren geleden zo geschapen en wij zouden in enkele mensengeneraties dit leven een onvergeeflijke schade toebrengen?! Dit heeft de Schepper vast niet zo bedoeld toen hij de mens schiep.

In de psalm horen wij ook over de plaats van de mens in de schepping en over de relatie van de mens met de Schepper. De psalm begint met een lofprijzing voor God, die hoog boven de wolken woont. Wij wonen laag, op de aarde, en dienen ons tot Hem te richten. Daar is de hele psalm van doordrongen. Onze relatie met God, en Zijn relatie met ons komen steeds weer terug.

Maar ook heel mooi en duidelijk verwoord is de relatie van ons met onze medemens:

“De mens is er om brood te bakken van de vruchten van de aarde, en om dit brood uit te delen aan de hongerlijders van de wereld.”

Nu heeft de mens een missie gekregen, een doel in het leven! Eigenlijk wordt hier het scheppingsverhaal herschreven! Waartoe is de mens op aarde? Niet alleen om God te dienen maar ook de medemens. De mens is geschapen om arbeid te verrichten. En hoe:

Werken met wat de aarde aan ons *géeft*.

Dit is de tegenhanger van het nemen van de aarde.

Want als we eenmaal gaan nemen van de aarde, dan gaan we ook nemen van de medemens, en dan is al gauw de vrede ver te zoeken.

Ook dát horen we in deze psalm: de bedreiging van de vrede, en de komst van dood en verderf. Dat is het tegenbeeld van de vredige en prachtige aarde, waar is die dan nog?

De aarde kan immers zo vol schoonheid zijn en vol van overvloed. In de psalm wordt de aarde heel bloemrijk beschreven met de namen van de planten en het stromen van het water. De aarde die voldoende te eten geeft en die planten, dieren en mensen hun dorst laat lessen. De psalm is ook een appèl om te vertrouwen dat de aarde iedereen voldoende te eten geeft; de mens hoeft de schepping niet over te doen, of naar de kroon te steken. Kennelijk speelde dit meer dan 2000 jaar geleden ook al, zo oud is deze psalm al. Alleen is deze oproep nu actueler dan ooit tevoren.

Hoe kunnen dan die ommekeer bereiken waartoe ook onze paus nu oproept?

Ons geloof kan ons daarin ten diepste sterken, maar we hoeven niet alleen te zijn in onze goede wil en ons vermogen om oog te hebben voor de schoonheid en de noden van de schepping. De oproep in Laudato Si is niet alleen bedoeld voor katholieken maar is gericht tot alle mensen van goede wil.

Als we nu eens naar de schepping kijken door de ogen van een kind. Hoe verwonderd zijn we dan bij alles wat we zien? Het kijken naar een eekhoorn die net gevallen tamme kastanjes oppakt en her en der opslaat voor de winter. Een zeemeeuw die een schelp uit de zee weet open te krijgen door die te laten vallen op een steen, en daarna het schelpdiertje verorbert.

Laten wij maar méér worden zoals kinderen; “zo zoet en klein nog”, zegt Huub Oosterhuis in zijn bewerking van psalm 104. Kinderen kijken onbevangen naar de wereld en de schepping zonder deze geweld aan te doen. Kinderen staan symbool voor onschuld. Het voedsel dat zij nodig hebben, is een gave die zij ontvangen. Kinderen zijn afhankelijk van wat de aarde hen geeft en van de mensen die hun dat geven. Kinderen moeten er op kunnen vertrouwen dat er morgen weer een maaltijd is.

Vertrouwen in de goedheid en de overvloed van de aarde. Kunnen we dat? Vertrouwen dat er altijd mensen zullen zijn om de vruchten van de aarde te plukken, te bewerken en te verdelen. Waarschijnlijk heeft de Schepper het zo bedoeld in den beginne. Maar niet alleen in den beginne, ook vandaag en morgen.

Luisteren we nog eenmaal naar de woorden van Huub Oosterhuis:

Oh water dat levend stroomt,
dat gras voedt, brood doet ontkiemen,
wijn doet zwellen in de druiven.
Leer mij durven wijn te drinken
die het hart verzacht,
brood te bakken en uit te delen
aan alle hongerlijders van de wereld.

Mogen we ons omringd weten door vele boeren en bakkers om ons heen, en door vele handen om het brood te delen.

(Amen)